

Russische oprispingen in de Kaukasus

Door Victor A.C. Remouchamps (Luitenant-kolonel der Artillerie b.d.)

Militair en politiek analist

Datum 15 mei 2017.

Inleiding

Het borrelt weer aan de zuidelijke grens van de Russische Federatie (RF). Dat het onrustig is mag, gelet op de artikelen¹ over de opmars van het islamitisch extremisme en diens streven naar een (virtuele) verbinding tussen een Noord Kaukasus en Khorosan emiraat, geen verrassing zijn voor de geïnteresseerde lezer van mijn artikelen. Het draait nu om het woordje **weer** en in tegenstelling tot de noordrand, moet vooral de zuidrand van de Kaukasus de zorgen van de kleine Tsaar verminderen.

De zuidrand van de Kaukasus

Staten in de zuidelijke rand van de Kaukasus.

De afgelopen jaren hebben vooral ontwikkelingen in de westelijke periferie van de Russische Federatie in het brandpunt van de belangstelling gestaan.

In de achterliggende maanden is door het oprukkende islamitisch extremisme het accent verschoven naar de Noord Kaukasus, waarbij de schijn gewekt kan worden dat het rustig is in het zuidelijke

deel van de Kaukasus. Ook in het zuiden probeert Poetin de oude verhoudingen uit de Sovjetperiode te herstellen. Enerzijds om de wankele Russische economie een stimulans te geven; anderzijds om die landen te benutten als buffer tegen het islamitische geweld vanuit het Midden Oosten en Centraal Azië,² waardoor orde en rust kunnen terugkeren in het noordelijke deel van de Kaukasus. Gelet op de successen in Georgië en Armenië lijkt hij op weg te zijn dat doel te bereiken en dit zou het Westen grote zorgen moeten baren.

Georgië

Woelige tijden na de Rozenrevolutie

Na de door Saakasjvili geïnitieerde Rozenrevolutie in 2003, is het onrustig gebleven in Georgië. Zoals in veel voormalige Sovjetstaten zijn armoede, corruptie, etnische spanningen en opstandige regio's de belangrijkste aanjagers van die onrust geweest en tot op heden gebleven. Uiteindelijk culmineerde dit in 2008 in pogingen van Zuid Ossetië zich af te scheiden van Georgië en moest het Georgische leger ingezet worden om de stabiliteit in die provincie te herstellen. Dat werd geen succes. De in die regio levende etnische Russen riepen de hulp van Moskou in om hen te beschermen tegen het geweld van het Georgische leger. Het kostte de binnengetrokken Russische strijdmacht twee dagen om de hele provincie in handen te krijgen, de Georgische Zwarte Zee havens te blokkeren en door te stoten naar Gori, niet ver van de hoofdstad Tblisi. Een haastig gesloten overeenkomst tussen Rusland en Georgië bracht de rust (tijdelijk) terug in dat deel van Georgië. Tijdelijk, omdat armoede en corruptie de etnische scheidingslijnen blijven verdiepen.

Ondanks die overeenkomst bleef de RF zich intensief bemoeien met Georgische binnenlandse aangelegenheden. Eerst werden hybride inspanningen in Abchazië en Zuid Ossetië opgeschroefd om een Russische bezetting van beide regio's te formaliseren. Russische paspoorten werden op grote schaal aan de bevolking van beide regio's ruimhartig verstrekt. Russische staatsmedia bleven voortdurend benadrukken dat de grenzen van 1991, zoals bij de onafhankelijkheid van Georgië vastgesteld, historisch incorrect waren en die incorrectheid rechtgetrokken moest worden. Frequent werden in de berichtgeving de ontevredenheid van de bevolking van beide provincies en hun ultieme wens tot aansluiting bij de RF onderstreept.

Zuid Ossetië en Abchazië

Abchazië wordt door een groot deel van de internationale gemeenschap als een autonome republiek binnen het grondgebied van Georgië beschouwd. Volgens Abchazië zelf en een handvol andere staten, is Abchazië een onafhankelijke staat. In de praktijk is de regio sinds 1993 zelfstandig, maar die zelfstandigheid wordt slechts door een paar staten als Nicaragua, Venezuela en - wie kent ze niet die staten in de Stille Oceaan - Nauru, Vanuatu en Tuvalu erkend. Rusland dat reeds langere tijd een strijdmacht in de regio heeft gestationeerd, erkende de onafhankelijkheid van Abchazië op 26 augustus 2008.

Het Kremlin bedacht dat het uitschrijven van verkiezingen de beste manier was om de Russische bezetting in Zuid Ossetië een legaal karakter te geven. In 2011 schoof Moskou Anatoly Bibilov als zijn kandidaat bij de presidentsverkiezingen van Zuid Ossetië naar voren. Niet Bibilov, maar de kandidaat van de oppositie Alla Dzioeva³ won echter na twee verkiezingsrondes de verkiezingen en onmiddellijk dwong Moskou de Ossetische Hoge Raad om de uitslag wegens verkiezingsfraude ongeldig te verklaren en Dzioeva uit te sluiten van een volgende verkiezing. Het uitblijven van het gewenste resultaat werd toegeschreven aan de inmenging van Westerse inlichtingendiensten, met de CIA als de overbekende dirigent.

Alla Dzioeva

Giorgi Kvirikashvili

Margvelashvili

De verkiezingen in 2012 werden in twee rondes gewonnen door Anatoly Tibilov, een voormalig lid van de Zuid Ossetische tak van de KGB en een trouwe vazal van Moskou. Voor zijn verkiezing had hij verklaard bij het samenstellen van een regering eerst ruggespraak te plegen met het Kremlin. Daarom is het niet verrassend dat de in 2012 samengestelde regering zich binnen de geopolitieke context van Poetin heeft uitgesproken om samen te gaan met Noord Ossetië en zich daarmee onafhankelijk van Georgië te verklaren. De bevolking van Zuid Ossetië schaarde zich massaal achter dat initiatief van de regering en sprak zich in het openbaar uit voor aansluiting bij de Russische Federatie. In die periode bood aansluiting bij de Russische Federatie een beter toekomstperspectief dan het toen nog armzaliger Georgië.⁴

Doordat de twee regio's nu formeel als Russisch grondgebied beschouwd worden en de burgers door hun Russische paspoort, zoals in de Russische grondwet staat, beschouwd worden als Russische staatsburgers, kunnen ze eindelijk naar het buitenland reizen.⁵ Het zware Russische stempel wordt in beide regio's versterkt door een gestationeerde Russische strijdmacht die in voorkomend geval de bevolking zal beschermen.

Geïncorporeerd in de Russische Federatie

Georgië vindt die nieuwe aansluiting bij Moskou blijkbaar een prima oplossing en verzet zich alleen voor de politieke bühne in internationale fora tegen de toestand in de twee genoemde noordelijke regio's. Vanzelfsprekend heeft het Westen bij al deze ontwikkelingen in Georgië liggen slapen. Het is gelet op de magere berichtgeving over dat deel van Europa, Westerse politici en media ontgaan dat Georgië door een op Moskou georiënteerde regering⁶ en de in beide regio's gestationeerde Russische strijdmachten *de facto* is opgenomen in de Russische Federatie. Daarom is het onbegrijpelijk dat Georgië nog steeds uitbundig door het Westen financieel op de been gehouden wordt.

Armenië

Olie- en gastransport van de Kaspische Zee naar Turkije en Georgië.

Armenië lijkt zich steeds meer op het Westen te willen oriënteren en dat is een doorn in het oog van Moskou.

Dat verlangen wordt in grote mate gehinderd door de nog steeds sterke banden met de RF. Rusland beheert het complete Armeense

spoorwegnetwerk dat Armenië over land verbindt met havensteden aan de Zwarte Zee, Rusland en Turkije. En Rusland verzorgt de Armeense gastoevoer via Georgië. Moskou heeft door het afkoppelen van gastoevoer en het sluiten van landverbindingen Armenië laten blijken dat het land in hoge mate afhankelijk kan zijn van diens nukken en grillen.

De uitnodiging van de Armeense minister van Defensie: Vigen Sargsyan, is een duidelijk signaal dat Rusland er op uit is om net als Georgië ook Armenië aan zijn zegekar te binden. Sargsyan voerde op 27 februari 2017 in Moskou besprekingen met de Chef van de Russische Generale Staf en plaatsvervangend minister van Defensie, maarschalk Gerassimov, om een *Military Task Force Agreement* te sluiten.

Vigen Sargsyan

Valeri Gerassimov

Tijdens de bespreking legde de Russische autoriteit Sargsyan uit waarom de Russische militaire basis in Gyumri (Noord Armenië) essentieel zou zijn voor de veiligheid van de perimeter van het voormalige Sovjet territorium en een stevige overeenkomst tussen beide staten noodzakelijk is. In het verdrag zullen de eeuwenoude vriendschapsbanden tussen

Rusland en Armenië opnieuw bekrachtigd worden⁷ en voorts worden vastgelegd dat Armenië, in geval van een dreiging van buitenaf, recht heeft op Russische hulp ter “bescherming van het land”.

Russische tanks oefenen in de omgeving van Gumry.

Op Gyumri - een erfenis uit de Sovjetperiode in het noorden van Armenië - zijn 5000 man gestationeerd om een luchtverdedigings-stelsel operationeel te houden dat is samengesteld uit Buk M1-2,⁸ S-300V, MIG 29 jachtbommenwerpers, MI 35M

gevechts- en MI-BMT transporthelikopters. Rusland is bovendien van plan om op de basis ook het ISKANDER grond-grond systeem te operationaliseren, waarmee Rusland de gehele zuidelijke Kaukasus kan bestrijken.

Als Moskou ook Armenië binnen de Russische Federatie weet te harken, dan is Poetin er in geslaagd om de Russische invloedssfeer naar de grenzen met Turkije en Iran uit te breiden. Bovendien beheerst Moskou het transport van olie en gas tussen de Kaspische Zee en Zwarte resp. Middellandse Zee. Azerbeidzjan en Turkije voelen zich - mede door de eeuwenlange strijd over de Armeense enclave Nakorno Karabach in Azerbeidzjan - ongemakkelijk onder de versterkte aanwezigheid van een Russische strijdmacht en een op handen zijnde militaire overeenkomst tussen beide staten.

Buikpijn voor het Westen

Mocht Poetin zijn doelen ten zuiden van de Kaukasus bereiken, dan heeft hij de vrije hand om het transport via olie- en gaspijpleidingen tussen de Kaspische Zee en Middellandse Zee te beheersen. Door de poorten van de Kaukasus te sluiten en de routes naar het noorden van de Kaukasus te beheersen, zal Poetin er ook in slagen om de Jihadistenstroom naar Dagestan en Tsjetsjenië droog te leggen en de politieke druk te verhogen op Turkije en Iran om hem daarin te steunen. Zijn mogelijkheden om het noorden van de Kaukasus te stabiliseren, worden daardoor vergroot en als bonus kan hij de extremistische opties beperken om het hartland van de RF vanuit het noorden van de Kaukasus en Centraal Azië te bedreigen.

Die kansen en mogelijkheden voor Poetin verhogen de pijn voor Europa dat door zijn structurele passiviteit en aversie voor wapengekletter lijdzzaam zal moeten toezien hoe Georgië en Armenië voor Europa verloren raken.

¹ 5 maart: “Verzamelen bij de beelden” en 6 mei 2017: “De Aarde scheurt, de Hemel kleurt”

² Turkmenistan, Kirgistan, Kazachstan, Oezbekistan, Tadzjikistan.

³ Een voormalige onderwijzeres die in de periode 2008-2012 minister van Onderwijs was en na de ongeldig verklaarde verkiezingsuitslag de huidige plaatsvervangend minister-president van Zuid Ossetië is.

⁴ Economische groei in 2014: 5,2%, in 2015: 2,8%. Werkloosheid in 2015: 12%. Voorts 11,5% van de bevolking beneden de armoedegrens. Plaats 44 op de lijst van meest corrupte landen.

⁵ Voor die tijd bezaten de inwoners van de provincie slechts een Sovjet-paspoort waarmee ze binnen de Sovjet Unie vrij konden reizen.

⁶ Een pro-Russische president: Giorgi Margvelashvili; en een voormalige Gazprom-directeur, Giorgi Kvirikashvili, als minister-president.

⁷ Armenië heeft een Orthodox Christelijke religie, terwijl de burens Azerbeidzjan en Turkije tot de moslimsekte behoren

⁸ BUK: NAVO-benaming: SA Gadfly.